

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

—•—•—
Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«Idjtihad» Constantinople

—•—•—
Téléph : 20865

xxviiième ANNÉE

İÇTİHAT

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 358

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye
için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdlısı

5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

—•—•—
Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi sekizinci sene

ASYA İLE ÇARPIŞMA TEHDİDLERİ

[Devam]

Mes'elenin bu esaslı ciheti Sarraut nun nazarı dikkatini celb etmemiş görüldüğünden vaktile Fransa hükûmetinin Asya da icrasına beni tavzif etmiş olduğu bir tedkik seyahatından sonra Hindistan a da'ir neşr etdiğim kিতabta bu hususda yazmış olduğum sahifelerin bir kaçını icmal edeceğim :

Askeri mübarezeler kitle halinde bir çok adamları öldürür. Fakat Şark ile Garb arasında hazırlanan iktisadî mübarezeler , muslihane olduğu için daha az harabiyyetlere badi olamayacaktır .

Bu gün cihanı değışdiren sına'î inkişaf neticesinde, vaktile olduğu gibi Garb tarafından istila olunmaya bedel Şark, Garbı, ticari olarak istilâ etmek istemektedir.

Bu istilâlar daha ziyade korkunçdur. Çünkü kendileriyle beraber ne askerler, ne toplar, ya'ni mağlub edilecek hiç bir şey getirmezler. yalnız mağlub edilemeyen kuvvetler getirirler.

Vaktile kuvvetlerin muharebe aletleri olan silâhlar, cihanın vaz'ıyyeti hazırasında yavaş yavaş tebdili suret etmektedir. Bundan sonra galiba milletler toplardan ziyade sına'î ve zira'î mahsullerile mübareze edeceklerdir.

Böyle bir mübarezede , galebe, garp tarafında kalmaktan yavaş yavaş çıkmaktadır . Buharın ve elektriğin te'siri altında iki dünyanın biri birine yaklaşması neticesi olarak sına'î zira'î mahsulat kıymetinin ve bina'en'aleyh küre'i arzın üzerinde yevmiyyelerin müsavileşmesini husule getirecektir .

Bu yevmiyyelerin vasati kıymetini [ya'ni bir gün çalışma ücretini] ihtiyacı az olan ve bina'en'aleyh daha ucuz istihsal edebilen kavmlerin iktifa ettikleri gündeliğin kıymetini ta'yin eder .

Böyle bir rekabetde , dünyanın ekseriyyetini teşkil eden ve aynı zamanda bütün kavmlerin en kana'atkârı olan Şarklılar, ister istemez yevmiyyelerin nazımları olacaklardır . Bu yevmiyye ihtimalen bir az yükselecektir fakat

Avrupalıların yevmiyyeleri büyük bir mikyasda tenezzül etmek zarurî olacaktır.

Beşeriyyetin ilk safında daha bir müddet kalmak ve istihale kanunlarının insanları , İmperatorlukları , ve ilâhları ister istemez sevk ettiği girdaba pek sür'atla yuvarlanmamak isterlerse torunlarımız ağır bir vazife karşısında bulunacaklardır .

* * *

Şu kısa hülâsa , bu gün Avrupalıları bu kadar işgal eden cılız siyasî mes'eelere nisbetle Şark mes'elesinin yakında ne kadar vahim, ne kadar ağır olacağını izah eder . Mes'elelerin belki en mühimmi, Japonya satvetinin çabuk büyümesiyle tehaddüs edecektir. Bu yeni Devlet, Şarkda Almanlar ve İngilizler tarafından Garbda te'emmül olunan hegemonya ya müşabih bir hegemonya [ya'ni fa'ikiyyet] iera edecek görünmektedir .

Şimdi bütün ecnebî nüfuzlarından kurtulmuş olan Japonya , büyük Devletlerle müsavat da'iresinde mu'amelede bulunmaktadır. Muttehide'i Amerika bu küçücük memlekete bir asır evvel Avrupanın pek az tanıdığı ve bu gün şayanı nazar bir büyüklük kesb etmiş olan bu küçücük memlekete endişeli nazarlar atf ediyor. Dünyanın en büyük İmperatorluğunu, haysiyyet şiken bir sulhname imza etmeye , cihanın mucibi hayreti olarak , mecbur ettiği güne kadar küçük Japon kavmi mühmel kaldı .

« Tulu' eden Güneş İmperatorluğu [Empire du Soleil Levant] [1] inkita'sız terakkiyatı sayesinde büyük Devletlere baş tutacak isti'dadadır ve Asyanın hüdavendi olmayı istihdaf ediyor. Başlıca kuvvetlerinden biri nüfusunun sür'atle artmasındadır . Garp kavminin bir çoğu veludiyyetlerinin azaldığını gördükleri halde Japonların tevellüdatı her sene bir milyon ka-

[1] Ma'lum olduğu üzere Japonya bayrağı doğmakta olan bir güneşi temsil eder. Bu sebeple Japonyaya Güneş İmperatorluğu derler.

dar artmaktadır. Hatırlatmışdım ki 1870 tarihinde otuz milyon nüfusu olan Japonyanın , bu gün nüfusu altmış milyonu geçmektedir.

Bu sür'ath nüfus artması , fazla nüfusunu aktarmak için , Japonyayı , başka arazi aramaya cebbarane , mecbur etmektedir . Bu fazla'î nüfusu , zaten haddinden fazla nüfuslu olan (Çin)e yerleştirmek imkânsızdır . Muttehide'i Amerikada , İngiliz Dominion larında , Avustralya da, Kanada da v.s. de yer eksik değildir. Fakat Amerikalılar ve İngilizler Sarılarm istilâsını , hiç bir veçh ile kabul etmek istemiyorlar ve bunun için gösterdikleri sebep pek kuvvetlidir. Filhakika , şunu ileri sürüyorlarki kana'atkârlığı sayesinde , beyazlardan çok daha az ücretle çalışa bilen sarı [ya'ni Japon] beyaz ırka mensüb ameleye karşı hara-biyyet engiz bir rekabet yapabilir . Sonra da şunu dermeyen ediyorlar , ki Japon ırkı , beyaz ırktan pek çok daha ziyade sür'atle arttığından yalnız bu artma keyfiyyeti neticesi olarak **Avstralya ve Muttehide'i Amerika** bir kaç sene zarfında hakikî Japon müstemlikesi olur . Bina'en'aleyh Muttehide'i Amerikanın Albert Sarraut nun insaniyyetkârane nasihatini ta'kibe ya'ni Japonlara yer açmak için bir az sıkışmaya hiç mütemayıl olmadıkları anlaşılıyor.

Yakında artık besleyemeyecekleri fazla'î nüfusu bir yere aktarmaya mecbur olduklarından , bunları topraklarına kabul etmekden imtina' edecek kuvvetlerle ister istemez mübarezeye gireceklerdir.

Cihanın hali hazırında gayri melhuz ilmi keşfiyyat olmadığı takdirde , yine fazla'î nüfusdan münba'is Germen istilâlarına karşı Roma İmparatorluğunun mübarezeleri kadar bu mübareze dahi içtinab olunması gayri kabil görünmektedir.

* *

Japonları tanıdığımdan beri Japon kavmine çok muhabbetim vardır . En mümtaz mümes-sillerinden , o zaman Japonyanın Paris Sefiri olan Baron Motono ile pek dostdum . Bu mümtaz Devlet adamı benim kitaplarımdan bir ço-

ğunu Japncaya terceme etmek ve siyasi psychologia ya da'ir kitaplarım hakkında uzun umûmî bir tettebbu'name neşr etmek lutfunda bulundu . [1] Ekseriya vazıh bir hall ü fasla destres olmaksızın , arz ettiğim mes'ele hakkında onunla müdavele'î efkâr etdik , aynı suretle inkişaf etmiş isti'dadlara malik olmayan akvam için Japonları bu kadar tehlikeli kılan , onların kana'atkârlığı , fetanetleri , ve , kezâlik , veludiyetleridir .

Bina-en'aleyh hiç bir muslihane halli henüz görünmeyen bir mes'elenin hallini istikbale terk etmek lâzımdır.

* *

Yukarıda işaret etmiş olduğum conférance da M. A. Sarraut yalnız Japonya ile Muttehide'i Amerika arasındaki mübarezeyi değil , Avrupanın bütün Asya akvamına karşı mübarezesini de derpiş ediyor :

« Eğer mütezad kuvvetler arasında bir uyuşma hasıl olmazsa Tarihin en korkunç harbi infilak edecekdır ve bu harbin yanında , beş sene çektiğimiz harp ancak bir keşf kolları musademi kıymetinden başka bir kıymete malik bulunmayacaktır. »

Başlarında Rus orduları olarak Şark kavmlerinin bir gün Garbı istilâ etmesi bedihi olarak mümkündür . Rus - Japon mu'ahedesinin Japonya , Rusya ve Almanya arasında bir ittifakın mukaddimesi olduğunu bir gazete muhar-riri te'mim ediyordu.

Bu türlü mevzu'lar üzerine bir sürü korkunç farziyeler kurulabilir . Fakat bunların hayyizi husule çıkmaları , bir harekti arz ve yahud seyyaremizin nâ kabili içtinâb olan soğuması gibi , üzerine hiç bir te'sir ierasına kadir olmadığımız vak'alar silsilesi gibi derpiş edilmek lâzım gelir .

[1] Biz bu tettebbu'nameyi (Bir Zekâyı Feyyaz) ismile Türkçeye çevirdik ve bir çok ilâveler yaparak ve büyük hekimin müte'addid resimlerini ve el yazısını da koyarak neşr etdik . (Kütüphane'î içtihad) ın 48 inci kitabıdır. İçtihad abonelerine, isterlerse, ihda olunuyor.

DAHİLİ KAVGALAR VE HALK ARZULARI

On sene içinde , Londres da , Paris de akd edilen otuz kongranın ve Cem'iyeti Akvam in nizamlarının maksudu , rakib kavmler arasında Harbe mani' olmakdı ; fakat aynı kavmin siyasî fırkaları arasındaki münaza'a ile hiç bir kimsenin meşğul olmadığı görülmektedir .

Bununla beraber bu dahili niza'lar, haricî harpler kadar tehlikelidir. Macaristan da, Almanya da, İtalya da « Communisme » in muvakkat zaferi imtidat etseydi istilâ harplerinden daha ziyade tahribkâr olurdu .

Avrupanın ba'zı büyük memleketleri üzere atf olunan bir nazar , ictima'î kavgaların ne kadar tehdid edici olduğunu gösterecektir.

Avrupanın ekseri memleketlerinin, Almanyanın, Rusyanın, Avusturyanın, Macaristanın, Yunanistanın, Bulğaristanın, Türkiyenin etc. ahiren ma'ruzu oldukları bütün ictima'î inkılapların tarihçesini yapamayarak, yalnız büyük üç millet olan İtalya , İspanya ve Fransa yi nazarı mutala'aya alacağız .

* * *

Communisme in , Syndicalisme in muvaffakiyyetli ri İtalyayı nasıl bir iğtişâş içine batırmış olduğu ma'lûmdur. Emlâkin ve darüssana'aların yağma edilmesi ve katiller her günlük vuku'at olmuşdu . Ordu mütereddidi . Nüfuzu Kralının te'siri tamamen sıfırdı . Bir felâketin karibülvuku' olması önünde, eski muharipler, dilâver bir re'isin M. Mussolini nin kumandası altında toplandılar , kesretli bir millî askerin başında, mustakbel diktatör Roma üzerine yürüdü ve kendisini reisi hükûmet tanıtmaya Kralı mecbur etti .

Yeni hüdevendin Energie si az zaman içinde, bütün re'yleri kendisine kazandırdı . Socialisteler kendilerini onun taraftarı olarak i'ân etdiler . Bu mudahale sayesinde İtalya dahili kavgalardan kurtuldu .

İspanya - İtalya gibi - dahili bir harp teh -

didi altına düşdü ve o da aynı suretle bir diktatör tarafından kurtarıldı . 1923 Senesi eylulunda Général Primo de Rivera tarafından vuku'a getirilen darbe'î hükûmet ve bundan çıkan askeri **Directoire** askeri idare, da'ima yekdiğerile hasmı can olan İspanya siyasî fırkalarını tamamen lağv etdi . Kanuni Esasiyi , Nazırları , A'yanı, hep süpürdü ve, - bunu teslim etmelidir - bunların cümlesi memleketin hoşnudisini mucib oldu .

Fransa, sulhdan beri İtalyada ve İspanyada vaki' olanlara mümasil inkılaplara ma'ruz olmadı, fakat , her gün daha ziyade artan mufritle Socialisteler in mütezayid mudahalesinin tehdidi altındadır. Atisi, Avrupanın muhtelif memleketlerinin atisi gibi, dahili harpleri hazırlayan fırkalarla bu harplerin önünü almaya gayret eden fırkalar arasındaki mübarezenin neticelerine bağlı olacaktır.

Tahrib ve takvim kuvvetleri arasında niza' her gün büyümektedir. Bu iki nevi' kuvvetler, Fransada, takriben tevazün etmektedir ; bu sebeple terazinin bir gözünü iki taraftan bir'ne meyillendirmek nisbeten kolay olacaktır .

Principe lerinin öldüğünü görmekdense memleketin öldüğünü görmeyi tercih eden Jacobin nazariyyelerine uymak için, Socialisteler in nüfuzu altında olan bir hükûmetin , Vatican Sefaretini ilga ederek bütün katolikleri ve kezâlik eski hürriyyetlerini ilga etmek da'vasında bulunarak Alsaslıların ekseriyyetini terk ettiği vakit bunun bir isbatı görüldü . Hükûmet idare etmek san'atının, nazariyyeleri tatbik etmek den ibaret olmayub şe'niyyetleri de hisaba katmak lâzım geldiğini anlayan yeni bir hükûmet, hürriyyetlerini kendilerine bırakarak Alsaslıları ve Papa nezdinde Sefareti tekrar te'sis ederek katolikleri teskin etmeye muvaffak oldu . Bu pek sade idi ; fakat , bir ân oldu ki mufritlelerin ta'assubu o derece korku ilka ediyordu ki çok geçmeden emirlere munkalib olan telkinlere mukavemet etmeye, tabansız Nazırlar cesaret edemiyorlardı .

[devamı var]